

הרב משה ליב הכהן הלברשט

פרשת כי תצא

גְּלוּי מִדּוֹתָיו הָאֲמִתִּיּוֹת שֶׁל הָאָדָם

"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים... לא תדרש שלמם וטבתם כל ימיה לעולם" (דברים כג, ד-ה-ז).

עמוני ומואבי גרועים יותר מאדומי ומצרי?

עד כדי כך??? עמוני ומואבי לא יבא בקהל ה' עד עולם, ולא תדרש שלמם וטבתם כל ימיה לעולם, כי לא קדמו אותנו בלחם ובמים? זה כל כך נורא? ולעמת זאת, "לא תתעב אדמי כי אחיה הוא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'" (דברים כג, ח-ט), התורה מזהירה אותנו לא לתעב אדמי כי אחיה הוא? אח שיצא נגדנו בחרב נחשב טוב יותר מבן דוד שלא קדם אותנו בלחם ומים? מצרי שהשליך את ילדינו ליאור, טבח בנו ורדה בנו במשך מאות שנים נחשב טוב יותר מעמים שלא קדמו אותנו בלחם ומים??

המחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו

רש"י כפי הנראה חש בקשיות אלו ולכן מסביר על פי דברי הספרי, "על דבר", על העצה שיעצו אתכם להחטיאכם. "בנים אשר יולדו להם דור שלישי", ושאר האומות מותרין מיד, הא למדת שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא, לפיכך אדום שקדמם בחרב לא נתעב, וכן מצרים שטבעום, ואלו שהחטיאום נתעבו.

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים

הדברים אכן מובנים עכשו היטב על פי מדרש ספרי בבאורו של רש"י הקדוש, אולם "אין מקרא יוצא מידי פשוטו", ואם התורה

מדגישה בחומרה פה רבה את העובדה שהעמוני והמואבי לא יבוא בקהל ה' לעולם, ומזהירה אותנו: "לא תדרש שלמם וטבתם כל ימיה לעולם", עלינו לנסות להבין על פי הפשט מדוע רואה התורה הקדושה בחומרה פה רבה את העובדה שלא עשו לנו טובה ולא קדמו אותנו בלחם ומים, לעומת אותם עמים שרדו בנו, נלחמו, וטבחו בנו.

כל העם בעצה אחת

על דבר אשר לא קדמו. פרוש למה הרחיקם? בשביל שלא קדמו. הלא אין יחיד יכול לקדם, רק כל העם ביחד, ואם כן כל אחד יוכל להצטידק, הלא אין בי האשם, לזה אמר "על דבר", שנתניעצו כל העם, וכולם כאיש אחד הסכימו שלא לקדם. וזה שאמר בספרי "על דבר, על העצה". ומה שמביא ראיה מפסוק "עמי זכר נא מה יעץ", אף שהוא לענין "אשר שחר את בלעם לקללך", אבל למד משם, שענין בני מואב נגד ישראל היה הכל בעצה, לא במקרה. וכמו ששכרו את בלעם היה בעצה, כך שלא להקדים, היה על פי עצה (מלבי"ם).

פגם נוראי במדות של כל העם

מעשיהם של האדומים והמצרים בודאי היו חמורים יותר מאשר לא לקדם את עם ישראל בלחם ומים, והמעשים בהחלט מראים גם על אפיים של אותם עמים ולכן מרחיקה אותם התורה עד דור שלישי, לעומתם העמונים והמואבים, "רק" שכחו את הצלתו של אביהם לוט במסירות נפש על ידי אברהם אבינו, הם שכחו את כל אותה הכנסת אורחים לה זכה לוט בביתו של אברהם אבינו, שהכניסו לביתו כבן בית ממש. וזו לא הייתה החלטת המלכות או הצבא לא לקדם אותם בלחם ומים, זו הייתה החלטה מודעת של כל העם, כלם החליטו יחד בעצה אחת, לשפח את כל מה שעשה אברהם אביהם של בני ישראל עבור לוט אביהם, ולא לקדם אותם בלחם ומים כאשר הם נמצאים בשעת מצוקה "בדרך בצאתכם ממצרים", כזאת שחיתות, כזאת כפיות טובה, של עם שלם ללא כל יוצא מן הכלל, זה מראה על פגם נוראי במדות של כל העם, פגם שאין לו תקנה, ולכן מצוה אותנו התורה להתרחק מהם עד עולם. ולא לדרוש שלומם וטובתם לעולם.

מעלתם של בני ברזלי הגלעדי

"ויקרבו ימי דוד למות, ויצו את שלמה בנו לאמר... ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחנה, כי כן קרבו אלי בכרחי מפני אבשלום אחיך" (מלכים - א. ב.

דוד המלך מצוה את שלמה בנו לעשות חסד עצום עם בני ברזלי, ולהושיבם סביב שלחנו, ומדוע? "כי קרבו אלי בכרחי מפני אבשלום אחיך". איזו טובה עשו בני ברזלי הגלעדי עם דוד, ומהי ה'קרבה' ש'קרבו אליו'? שבשעה שברח מפני אבשלום הביאו לו לחם ומים.

ותמה החפץ חיים, וכי לא היה די אם היה דוד המלך מצוה לשלמה לתת לבני ברזלי מתנות מכבודת כיד המלך עבור הטובה שגמלוהו בלחם ומים? מדוע עבור טובה שכזו, זכו לקרבה פה גדולה עם משפחת המלוכה, עד שהיו מאוכלי שלחן המלך בכל עת?

ברם, אם נדיק נמצא שפתוב בפסוק, "כי כן קרבו אלי בכרחי מפני אבשלום אחיך", ולכאורה היה צריך לומר, "כי כן קרבו אותי אליהם", שהרי הם נתנו לדוד המלך לחם ומים, ונמצא שהם קרבו אותו אליהם, ולא ההפך.

אלא, מבאר החפץ חיים, שאלו בני ברזלי היו מרגישים שדוד המלך הוא העוזב והנדפא, והם אלו החזקים והעשירים שתומכים בו ומקרבים אותו אליהם, אמנם היה מגיע להם איזשהו שכר, אך במתנות נכבדות מבית המלך היה די בכדי להשיב להם כגמולם.

אך מפני שהרגשתם של בני ברזלי כלפי דוד המלך הייתה הרגשה של "קרבו אלי", שהם מתקרבים אליו ולא שהוא מתקרב אליהם, והינו שגם בדלותו הרגישו שהוא המלך והם עבדיו, והתיחסו אל צרתו כאל צרה חולפת ותו לא, משום כך זכו ל"והיו באכלי שלחנך".

מעלתם של בני ברזלי הייתה, שבשנתנו לדוד לחם ומים הם לא הרגישו שהם מטיבים ועושים עמו חסד, אלא הם נתנו לו מתוך תחושה שהם מתקרבים אליו, הם הרגישו שזכות היא להם לעזור למלך בצרתו, ולא רק במחשבה לבד, אלא שדוד המלך אכן הרגיש שהם נותנים לו כמו שנותנים עבדים למלך, ולא כבועלי בתים שנותנים נדבה לעובר ארח עזוב.

ולכן, על מעשה טוב כזה עם הכרה פה צמקה ביקרת המלכות, לא די במתנות מבית המלך, על זה מגיע תשלום של "והיו באכלי שלחנך".

(הוא היה אומר" מאוצרו של רבי שלום שבדרון על פרקי אבות עמ' 35).

גלוי מדותיו האמתיות של האדם

מעשה פשוט של חסד יכול לגלות את מדותיו האמתיות של האדם, ולגזר את גורל עתידו. עמון ומואב גלו את גדל שחיתות מדותיהם בכך שהיו כפויי טובה והחליטו בעצה אחת לא לקדם את בני ישראל בלחם ומים, ולכן "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'... עד עולם. ולא תדרש שלמם וטבתם כל ימיה לעולם". לעמתם, בני ברזלי הגלעדי גלו את גדלות מדותיהם הטובות, באפן בו התיחסו וכבדו את המלך בעת צרתו ולכן זכו להיות מאוכלי שלחן המלך.

נְחֻמַת יְרוּשָׁלַיִם הַשּׁוֹמְמָה

"רְנִי עֵקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחִי רְנָה וְצֹהְלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר ה'" (ישעיהו נד, א)

תוכן ההפטרה

הפטרה זו היא החמישית מתוך ה"שבע דנחמתא" שבעת הפטרות הנחמה הנקראות בשבע השבתות שאחרי תשעה באב. בית המקדש הראשון עומד עדין על תלו, הכהנים בעבודתם, הלויים בדוכנם וישראל במעמדם. הנביאים קוראים לעם ישראל לחדל מדרכיהם הרעים ולחזר בתשובה על חטאייהם, הם מתריעים מפני החרבן ההולך ומתקרב. בעת הזאת, כאשר עם ישראל שומע על החרבן הנורא, ועל הגלות הארקה שתבוא בעקבותיה, עומד הנביא ישעיהו ואומר דברי נחמה לירושלים ובניה, הוא מנבא את עתידה המזהיר והמפאך שיבוא לאחר ימי הגלות הארכים, הנביא מתאר כאן את ירושלים בגדלתה ותפארתה לאחר הגאולה, ירושלים שיש בה כל טוב, ושמלכותה תעמד הפעם לעולם.

ירושלים עקרה או שכולה?

"רְנִי עֵקְרָה" - את ירושלים אשר היית כעקרה שלא ילדה, על פי אנשים פלו ממנה ואינם, הנה עתה בזמן הגאולה רני ושמחי (מצודת דוד).

הדמיון של ירושלים החרבה והשוממה לעקרה שמעולם לא ילדה, לכאורה אינו מובן, ירושלים הלא ילדה וגדלה בנים רבים במשך שנים ארוכות, מאז הכניסה לארץ ישראל ועד לאחר החרבן, האם לא היה מתאים יותר לדמות את ירושלים החרבה לאם שכולה? הנביא ישעיהו היה יכול לנבא בלשון זו: רני שכולה, פצחי רנה וצהלי לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה'!?

אופי הסבל של שתי הנשים

כדי לבאר את הדבר, יש להתבונן ולנסות להבין מעט את אופי הסבל של שתי הנשים, האשה העקרה והאם השכולה. סבלה של האשה העקרה מתחיל כחלוף תקופה מנשואיה, כשהיא רואה שאינה זוכה להפקד בבנים, וככל שחולפות השנים סבלה הולך ומתגבר, היא רואה את אחיה, אחיותיה וחברותיה, ממשיכים

בחיים, יולדים ילדים, מגדלים אותם, שמחים אתם, חוגגים בר ובת מצוה, חוגגים בנשואי הילדים, זוכים לראות נכדים, ואלו היא... תקופה במקום, לא לחנם דמו חכמינו זכרונם לברכה אדם שאין לו בנים למת (ראה נדרים טו:), הסבל הוא איום ונורא, וכל שנה שעוברת הוא רק הולך ומתגבר. סבלה של האם השכולה שונה, האם השכולה, נשאה וזכתה לממש את האמהות שלה, היא עברה תקופות שמחות בגדול ילדיה, ואז נחת עליה האסון הנורא מכל, היא שכלה את ילדיה, אין לתאר את גדל ועוצמת הסבל האיום והנורא אותה היא חווה, בעת האסון היא חווה את הסבל בעוצמה הגדולה ביותר, האסון והסבל ילוי אותה כל ימי חייה, החור שנפער בלבה, ישאר שם לתמיד, אבל... ככל שחולף הזמן, העוצמה יורדת, חכמינו זכרונם לברכה אמרו שגזרה על המת שישתכח מן הלב (ראה פסחים נד:), ככל שחולף הזמן, ככל שחולפות השנים, עוצמת הסבל יורדת, זהו הטבע האנושי שטבע הקדוש ברוך הוא בבריאה, בכדי שבני אדם יוכלו להמשיך לחיות את חייהם לאחר האסון הכבד שפקד אותם.

ירושלים שוממה כאשה עקרה

לפי זה נתן להבין מדוע בחר הנביא ישעיהו לדמות את ירושלים החרבה לאשה עקרה ולא לאם שכולה. זה נכון, ירושלים שכלה את טובי בניה, הסבל בחרבן היה איום ונורא, אבל השנים הארוכות של הגלות מקהות את הרגשת הסבל הזה. הנביא ישעיהו מדמה את ירושלים לאשה עקרה, כי ירושלים סובלת סבל רב, מכך שהיא שוממה, וככל שחולפות השנים והגלות מתארכת, הסבל של ירושלים הולך ומתגבר, ירושלים רואה סביבה את בני בעולה, את אדום המישבת בעם רב, בבנים רבים, ואלו היא שוממה מאין יושב, והיא יושבת וראשה חפוי, כאשה עקרה שלא ילדה (מתוך תפילת נחם).

דברי הנחמה

הנביא ישעיהו מתחיל את דברי הנחמה בפנותו אל ירושלים החרבה, ואומר לה: "רני עקרה" - את ירושלים אשר היית פעקרה שלא ילדה, על פי אנשים פלו ממנה ואינם, הנה עתה בזמן הגאולה רני ושמחי. "פצחי" - פתחי פה להרים קול רנה, והשמיעי קול גדול, את ירושלים אשר היית כאשה אשר לא חלה ללדת... "כי רבים" - כי עתה יתרבו בני ירושלים שהיתה שוממה מבני אדום שהיתה מישבת ברבת עם (מצודת דוד).

הוֹכוּחַ בֵּין הַצְדוּקִי לְבְרוּרְיָה אִשְׁתּוֹ רַבִּי מְאִיר

אָמַר לָהּ הֵחֵד אֶת הַצְדוּקִי לְבְרוּרְיָה, כְּתִיב (ישעיהו נד, א) "רַנִּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה", מִשּׁוּם דִּלֹּא יִלְדָה רַנִּי? אָמְרָה לָהּ שְׂטִיָּא, שְׁפִיל לְסִיפִיָּה דְקָרָא, דְכָתִיב "כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר ה'", אֲלֵא מְאִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה, רַנִּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁדוּמָה לְאִשָּׁה עֲקָרָה שְׁלֹא יִלְדָה בְּנִים לְגִיחָנָם כְּוֹתִיכּוֹ (בְּרֻכּוֹת י').

צְדוּקִי אָחֵד שָׁאֵל אֶת בְּרוּרְיָה אִשְׁתּוֹ רַבִּי מְאִיר, כְּתוּב בְּסִפְרֵי יִשְׁעִיָּהוּ עַל יְרוּשָׁלַיִם הַשׁוֹמְמָה, "רַנִּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה", וְכִי הֵעֲבָדָה שְׁהַעֲקָרָה לֹא יִלְדָה, הִיא סְבָה לְשִׁמְחָה? עֲנָתָה לוֹ בְּרוּרְיָה, שׁוּטָה! תִּרְדּוּ לְסוּף הַפְּסוּקִי, שֶׁם כְּתוּב "כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה", רַבִּים יוֹתֵר הֵם בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם מִבְּנֵי אֲדוּם, אִם כֹּה מָה פְּרוּשׁ תְּחִלַּת הַפְּסוּקִי "עֲקָרָה לֹא יִלְדָה"? רַנִּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְשִׁמְחָה עַל כֹּה, שֶׁהִיא דוֹמָה לְאִשָּׁה עֲקָרָה, בְּכֹה שְׁלֹא יִלְדָה בְּנִים שְׁסוּפָם לְגִיחָנָם כְּמוֹתְכֶם.

אֵין מְקָרָא יוֹצֵא מְדֵי פְּשׁוּטוֹ

אֵין מְקָרָא יוֹצֵא מְדֵי פְּשׁוּטוֹ, הַתְּשׁוּבָה לְשִׁאֲלָתוֹ שֶׁל הַצְדוּקִי הִיְתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עַל פִּי הַפְּשֻׁט, שֶׁהַנְּבִיא יִשְׁעִיָּהוּ לֹא אָמַר לְעֲקָרָה לְשִׁמְחָה עַל כֹּה שֶׁהִיא לֹא יִלְדָה, אֲלֵא יֵשׁ לְקָרָא אֶת הַפְּסוּקִי בְּמִלּוּאוֹ וּלְהַבִּין שֶׁהַנְּבִיא מְדַבֵּר בְּכָפֵל לְשׁוֹן, הוּא אָמַר לְיְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁמְחִי לְמִרְוֹת שְׁהִיִּית עֲקָרָה בְּכֹה שְׁלֹא הָיוּ לָהּ יִלְדִים, שְׁהִיִּית שׁוֹמְמָה מְאִין יוֹשֵׁב, כִּי עֲתָה, בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה, יִתְרַבּוּ בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם מִבְּנֵי אֲדוּם. אִם כֵּן, יֵשׁ לְהַבִּין מִדּוּעַ בְּחָרָה בְּרוּרְיָה לְעֲנוֹת לְצְדוּקִי בְּדְרוּשׁ שְׁאִינוֹ לְפִי הַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁל הַפְּסוּקִי?

חֲכָמַתָּה שֶׁל בְּרוּרְיָה

חֲכָמַתָּה שֶׁל בְּרוּרְיָה מִתְּגַלִּית כְּאֵן לְעֵין כָּל, אֵלּוּ הִיָּה הַשְׁאוּל תְּלָמִיד, אוֹ אָדָם שֶׁבְּאַמֶּת וּבְתַמִּים רוֹצֵה לְהַבִּין אֶת הַפְּרוּשׁ בְּדַבְּרֵי הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּהוּ, הִיְתָה בְּרוּרְיָה מְסַבֵּרָה לוֹ אֶת פְּרוּשׁ הַפְּסוּקִי עַל פִּי הַפְּשֻׁט בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, אֲבָל הַצְדוּקִי הִזָּה לֹא הִיָּה אִישׁ תְּמִים, כָּל מִטְרָתוֹ הִיְתָה לְהַתְּנַגֵּחַ, הוּא לֹא שָׁאֵל בְּכַדִּי לְהַבִּין, אֲלֵא שָׁאֵל בְּכַדִּי לְהַתְּנַחֵם, עַל שֶׁאֵלָה כְּזֹאת לֹא יוֹעִילוּ כָּל הַהִסְבָּרִים הַבְּרוּרִים בְּיוֹתֵר שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי הוּא כָּלֵל לֹא בָּא לְשִׁמְעַ, עַל שֶׁאֵלָה כְּזֹאת יֵשׁ לְהַקְהוֹת אֶת שְׁנֵי, וְלִכֵּן עֲנָתָה לוֹ בְּרוּרְיָה בְּרַב חֲכָמַתָּה עַל פִּי דֶרֶךְ הַדְּרוּשׁ, שֶׁיְרוּשָׁלַיִם שְׁמַחָה בְּכֹה שְׁלֹא יִלְדָה בְּנִים שְׁסוּפָם לְגִיחָנָם כְּמוֹתְכֶם.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת כי תצא

לא הרשה לערך רפורמה ברבנות

המשרד לשרותי דת וחנוך צבורי בפולין, הוציא צו המחייב כל רב לקבל אשור ממכללה לרבנות, שתמונה על ידי הממשלה למטרה זו. דבר זה היה משנה לחלוטין את פני הרבנות בעם היהודי.

החפץ חיים נסע מיד לורשה, על מנת לבטל את הגזרה הזאת שהיתה עלולה להרס לחלוטין את היהדות הנאמנה. השר הבטיח לבטל את הצו, אך לאחר מכן, לא קיים את הבטחתו.

החפץ חיים לא נח לרגע, הוא הזעיק את מיטב העסקנים, והנציגים בבית הנבחרים בורשה, שיפעלו בכל הכחות על מנת להסיר את הגזרה הזאת, שהיא כגזרת שמד. כונת השלטון היתה לגרם להתבוללות של כל היהודים, ולכן החליטה לחתור תחת יסודות הרבנות בעם היהודי. הוא שלח מכתבים לכל בעלי ההשפעה במדינה, וקרא להם לפעל על מנת לבטל את הגזרה של עריכת רפורמה ברבנות.

בסופו של דבר בטלה הגזרה.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבפשט) ©

"כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלהיך בידך..." (דברים כא, י.) רבינו יעקב בן אשר "בעל הטורים" מצין שהפסוק "כי תצא למלחמה על איביך" נכתב בסמוך לפסוק הקודם "כי תעשה הישר בעיני ה'", ללמדנו שאין יוצאין למלחמה אלא צדיקים.

רבי שמואל גריינימן מצין (בהערות "מעשי למלך" לספרו חפץ חיים על התורה, פרשת בשלח) שדרך בקדש של החפץ חיים היתה לא להשתמש באחרים לצורך ענינים שהיו נחוצים להצלת התורה, אלא היה מכתת רגליו בעצמו לערי הבירה ברוסיה, ולווארשא ולוילנא בפולניא, בכדי להשתדל אצל הממשלה להסיר את רע הגזרה, וזאת בגלל פח התורה שהיה לו, שעל ידו מנצחים במלחמה.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת כי תצא

אי אפשר לגרש את היצר הרע

הזבוב והיצר הרע

מבין היצורים המטרידים את האדם בולט במיוחד הזבוב. כל חיות הבית נבהלות כאשר מאימים עליהם או מגרשים אותם, הם מבינים שרוצים להפטר מהם ומסתלקים.

שונה הוא הזבוב, אתה מגרש אותו ממקום אחד, ועד מהרה הוא מתיישב במקום אחר, הוא עומד לך על האף, וכאשר אתה מגרש אותו הוא מתיישב לך על המצח, מגרשים אותו משם והוא שוב במקום אחר, והרבה פעמים קורה, שהאדם עוזב את המקום שלו לגמרי והולך ומתיישב במקום אחר, והזבוב רודף אחריו ומציק לו גם שם.

מסביר החפץ חיים, שזוהי הסבה שהגמרא אומרת ש"יצר הרע דומה לזבוב", יצר הרע הוא בדייק כמו זבוב, הוא לא מתבייש לחזר אפילו אם אתה מגרש אותו מאה פעמים, אתה לא בטוח אפילו אם תעבר מקום, הוא רודף אחריו לכל מקום, ואף אחד אינו בטוח מפניו.

הוכיח של החפץ חיים עם היצר הרע

פעם אחת, בלילה חרפי קר, כאשר התעורר החפץ חיים משנתו לפנות בקר, כמנהגו, על מנת לשבת וללמד תורה, ספר החפץ חיים על וכו', שהיה לו זה עתה עם היצר הרע.

היצר הרע אמר לו שלא יקום בשעה מקדמת כזאת בבקר קר כל כך. הוא נמק זאת בכך שאדם זקן צריך להשאר במטה עוד כמה שעות.

ענית לו – אמר החפץ חיים – אתה היצר הרע, הרי הרבה יותר זקן ממני, והשכמת קום הרבה יותר מקדם ממני. ממך למדתי לקום מקדם.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבפשטט) ©

אשת יפת תאר והיצר הרע

"כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שבי. וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה" (דברים כא, יא). במסכת קדושין (כא:): תנו רבנן, וראית בשביה, בשעת שביה, אשת, ואפילו אשת איש, יפת תואר, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות.

הקשה אחד מן התלמידים: הלא כל המצוות המה נגד יצר הרע, ולמה אמר גבי יפת תאר לחוד, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע?

ותרץ הגאון רבי יונתן איבשיץ: דהנה יצר הרע תמיד הוא נגד המצוה, והנה אמר הקדוש ברוך הוא, אם אני לא יתיר לו היפת תאר, אז היצר הרע יסיתנו שדוקא יקח אותה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, התיר את היפת תאר למצוה, ונמצא היצר הרע יסיתנו שלא יקח, וזה רוצה הקדוש ברוך הוא. וזאת אומרת, לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע שישיתו שלא ישאנה. ודוק היטב ("קהלת משה" להדרשן המפורסם מו' משה במה"ו אברהם הכהן זלה"ה מתושבי ק"ק טשודנוב, מהדורת תר"ע).